

KIBLE

Kible neresidir, nasıl bulunur?

Soru: Namazın şartlarından olan istikbal-i kible ne demektir?

CEVAP

Namazı Kâbe'ye karşı kılmak demektir. Mekke'de bulunan Kâbe binasının istikametine Kible denir.

Kible neresidir?

Soru: Kible, Kâbe'nin binası mıdır?

CEVAP

Hayır, kible Kâbe'nin arsasıdır. Yani, yerden Arşa kadar, o boşluk kiblemdir. Bunun için deniz ve kuyu diplerinde, yüksek dağlarda ve uçaklarda, bu cihete doğru namaz kılınır.

Kible saati

Soru: Türkiye takviminde kible saati diye bir şey var. Bu nedir?

CEVAP

Her şehir için gösterilen Kible Saati Vakti'nde, güneşe doğru yüzünü dönen kimse, Kâbe yönüne dönmüş ve o yerin kiblesini bulmuş olur.

İbrik ve kible

Soru: İlmihal'de, abdestin sünnetleri bildirilirken, (Abdest aldığı kabı dolu bırakmaktır. İbriğin ağzını kibleye karşı durdurmalıdır. Yolcu, kible cihetini, ibriğin ağzına bakarak kolayca anlar) deniyor. Şimdi ibrikle abdest alınmıyor, hem alınsa bile, çocuklar başka yöne çeviremez mi?

CEVAP

Eskiden köylerde misafir odaları bulunurdu. Yabancı biri gelince doğru oraya giderdi. Orada yatakları da hazır idi. Muhtar onların yemeğini verirdi. Köy bekçisi bu işle vazifeliydi. Seccade de kible istikametine serilirdi. Bazı odalarda şu yazı asılı olurdu:

Ey misafir kıl namazı, kible şu canipte[yönde]dir,

İşte leğen, işte ibrik, peşkir [havlu] ise iptedir.

Yani kibleyi gösteren alametler vardı. Şayet kiblede tereddüt ederse birine sorabilirdi.

Kibleyi bulmak için pratik yol

Soru: Biz Erzincan'da oturuyoruz. Babaannem, kibleyi bulmak için, bize pratik bir usûl bildirmişti. (Yönümüzü güneye doğru çeviriyoruz. Güneş'in doğduğu yerle, battığı yerin ortası kible olur) demişti. Bu usûl, her yerde geçerli olur mu?

CEVAP

Bu usûl, her yerde geçerli olmaz. Bir yerde Kiblenin yönü, o yerin, Mekke'nin doğusunda, batısında, güneyinde veya kuzeyinde olmasına göre değişir. Mesela Medine'de kible, Erzincan'da olduğu gibi güneydedir. Hindistan'ın batı tarafında, Mali, Nijerya gibi ülkelerin doğusunda, Etiyopya, Somali ve Kenya gibi ülkelerin kuzeyinde kalıyor. Her şehre göre kiblenin yönü değişiyor. Türkiye'de Van'dan batıya doğru gittikçe kiblenin yönü güney doğuya kayar.

Babaannenin pratik usûlü, Trabzon, Gümüşhane, Diyarbakır, Elâzığ, Malatya, Urfa, Mardin ve yakınlarındaki iller için geçerli olur. Yani kible, bu şehirlerin güneyinde kalıyor. Bu şehirlerde kibleyi bulmak için güneye dönmek yeterlidir.

Mevsimplere, yaz ve kışa göre Güneş'in, doğuş yeri ile batış yeri farklı olur. Mesela (Aralık – Ocak) aylarında İstanbul'da kible, Güneş'in doğduğu yere çok yakındır. Onun için batıdaki şehirlerde Güneş'in doğduğu yerle battığı yerin arası kible olmaz. Güney doğu tarafındadır.

Kible yönü nasıl bulunur?

Soru: Cami olmayan ve kibleyi kimsenin bilmediği bir yerde kible nasıl bulunur?

CEVAP

Türkiye Takvimi'nde her şehir için gösterilen Kible Saati vaktinde, güneşe doğru yüzünü dönen, Kâbe yönüne dönmüş ve o yerin kiblesini bulmuş olur. Başka bir usul de şöyledir:

Güneşli havada, toprağa çubuk dikilir veya bir ipin ucuna anahtar, taş bağlanır, sarkıtılır. Türkiye Takvimi'ndeki Kible saati yazılı vakitte, çubuğun ve ipin gölgeleri kible istikâmetini gösterir. Gölgenin güneş bulunduğu tarafı kible ciheti olur. (Faideli Bilgiler Kitabı)

Başka bir usul de şöyledir:

Akrep ve yelkovanı olan bir saatin yüzü, gökyüzüne doğru ve akrebi güneşe doğru tutulunca, akreple 12 rakamı arasındaki açının orta hattı, güneşi gösterir. (, İ. Ahlakı)

Bunun ters istikameti kuzey yönüdür. İstanbul'da güneyden 29 derece doğuya dönülerek, kible yönü bulunur. Bunun için saati masa üzerine koyup, altı sayısı güneye çevrilir. Yelkovan beş üzerine getirilince, kibleyi gösterir. Diğer şehirler için kible açısı, www.namazvakti.com sitesinde vardır.

Müminlerin kiblesi Kâbe'dir

Soru: Bekara sûresinin 115. âyetinde, (Doğu da Batı da Allah'ındır) deniliyor, namazda hangi yöne dönülürse dönülsün, sahih olacağı bildiriliyor. Hâlbuki Kibleden başka yöne dönenin namazı sahih değildir. Bu âyetin açıklaması nedir?

CEVAP

Bizim fıkıh kitaplarımıza uymamız gerekir. Âyetlere bizim mânâ vermemiz tehlikeli olur. Tefsir kitaplarında deniyor ki:

Namaz kılmak için kibleyi araştırdıktan sonra, zannettiğimiz tarafa yönelirsek, kible kabul edilir. Namazımız sahih olur. Bir de yeryüzünün her yerinde namaz kılmak caizdir. Gayrimüslimler gibi kilisede veya havrada ibadet etmek mecburiyeti yoktur. Doğu, Batı, bütün yeryüzü Allah'ındır. Nerede namaz kılınırsa kılınırsın sahih olur.

Bazı müfessir âlimler de, Bekara sûresinin 144.,149. ve 150. âyetlerinin, Bekara sûresinin 115. âyetini nesh ettiğini bildirmişlerdir. Son inen üç âyette, (Yüzünü Mescid-i Haram'a doğru çevir) buyuruluyor. Yani namaz için kiblemiz Kâbe'dir. Başka tarafa dönülünce sahih olmaz.

Namazda kibleye dönmek

Soru: Namazda niyet ederken, kible yönünü ve vaktin girdiğini düşünmeli midir?

CEVAP

Kibleye döndüğümüzü biliyorsak mesele yok. Yani seccadeyi başka tarafa sermiş olsalar, böyle serilmeyecekti diyebiliyorsak kibleye dönmüş sayılırız. Vaktin girdiğini de bilmek gerekir. Bilmeden rastgele namaz olmaz.

İlmihal'de diyor ki:

Kible cihetini bilmeyen kimse, araştırmadan kılsa, kibleye rastlamış olsa bile, namazı kabul olmaz; fakat rastlamış olduğunu, namazdan sonra öğrenirse kabul olur.

Kibleyi araştırıp da, karar verdiği cihete kılmazsa, rastladığını anlasa bile, tekrar kılması lazım olur.

Kibleye dönemeyen

Soru: Hastalık, malın çalınma tehlikesi, yırtıcı hayvan tehlikesi, düşman görme tehlikesi varsa, vasitadan inince, tekrar binemeyecekse, iki namazı [öğle ile ikindiye ve akşam ile yatsıyı, üç mezhepten birini taklit edip] cem ederek de kılamayan ne yapar?

CEVAP

Namazını gücü yettiği tarafa doğru yönelerek kılar.

Vasıtada kible

Soru: Vasita veya uçak, otobüs hangi yöne giderse o yer kible mi sayılır?

CEVAP

Hayır, yine kibleye dönmeye çalışmak gerekir.

Uzayda kibleye dönmek

Soru: Dünyada namaz kılınırken kibleye dönülür. Fezada nasıl olur? Mesela Amerika Mars'a astronot yolladı, içlerinde Müslüman olanlar da var. Diyelim ki, onlar Mars'a ulaştıklarında orada 6 ay kaldılar, bu sırada namaz kılmayı isteyen bir astronot nereyi Kible olarak almalı? Namaz saatlerini nasıl ayarlamalı?

CEVAP

Dünyaya doğru dönünce kibleye dönülmüş olur. Ellerindeki aletlerle dünyanın ne tarafta olduğunu bilirler. Bilmediklerini kabul edelim, o zaman da dünyanın ne tarafta olduğunu tahmin ederler, zannettikleri yöne doğru kılarlar.

Namaz vakitleri güneşe göre ayarlanır. Mars'a gidebilen, teknik imkân ve bilgiye sahip bu insanların, güneşe göre namaz vakitlerini de tayin etmeleri zor olmaz. Mars'a gidebiliyorsa namaz vakitlerini de hesaplayabilir.

Kibleden kaç derece sapılabilir?

Soru: Kibleden kaç derece sapılırsa namaz caiz olur? Kibleye karşı ayak uzatmak veya ihtiyaç gidermek için mahzurlu olan kible açısı ne kadardır? Yine bunun gibi inşaat yaparken, WC kibleden ne kadar dönük olmalıdır?

CEVAP

Göz sınırlarının çapraz istikameti arasındaki açıklık Kâbe'ye rastlarsa, namaz sahih olur. Bu açı 45 derece kadardır. Hastalık, düşman, hırsız korkusu veya yanlış bulmak ile kibleden ayrılmak, farz namazlarda câiz ise de, vapurda, trende kibleye dönmek şarttır.

Yanlış duranı döndürmek

Soru: Bir kimse kibleyi araştırarak namaza durup bir rekat kıldıktan sonra salih biri gelse, (Yanlış durmuşsun) diyerek eli ile kibleye döndürse, namazı sahih olur mu?

CEVAP

Evet, namaz sahihtir.

Ters yöne namaz

Soru: Avrupa'da, camimizin kiblesi 40 derece kadar yanlıştır. Kibleye doğru namaz kılalım dediğim zaman imam, (Müslümanlara kolaylık olsun, düz kılsınlar, kibleye dönmek gerekmez) dedi. Hoca bu durumu, Türkiye'den ve Diyanet'ten gelen profesörlere de sormuş, onlar da, (Kible 30-40 derece eğik olsa da kılabilirsiniz, çünkü siz Müslüman ülkesinde değilsiniz, binalar kibleye doğru yapılmıyor, caminin yönü ne tarafaysa o yöne kılabilirsiniz) demişler. Böyle bir şey olabilir mi?

CEVAP

Bu işte bir yanlışlık var gibi görünüyor. Diyanet yetkilileri niye böyle bir şey söylesin? İmam yanlış anlamış veya kendi görüşünü onlara mal etmek istemiş olabilir.

Namazın şartlarından biri de İstikbal-i kible'dir, namaz kılarken kibleye dönmek demektir. Şâfiî mezhebinde kibleye dönülmesi, hiç eğik olmaması lazımdır. Göz sınırlarının çapraz istikameti arasındaki açıklık, Kâ'beye rastlarsa, Hanefî ve Mâlikî mezheplerinde namaz sahih olur. Bu zâviye takrîben 45 derecedir.

"Kiblem Kâbe'dir" demek

Soru: Bir arkadaş, (Namaza dururken, "Döndüm kibleye, kiblem Kâbe'dir" denmez. Çünkü Kâbe'ye secde etmek küfür olur) dedi. Biz Kâbe'ye secde etmiyoruz, Kâbe'ye dönüyoruz, döndüğümüz yeri söylemenin ne mahzuru olur ki?

CEVAP

Hiç mahzuru olmaz. Çünkü İslam Ahlakı kitabında, (Kible cihetine dönmek farzdır. Kible, Mekke şehrinde bulunan Kâbe'dir. Namaz Kâbe'ye karşı kılınır. Kâbe'ye karşı secde edilir. Kâbe için secde

edilmez. Allahü teâlâ için secde edilir) deniyor. Öyle niyet etmek, kiblenin neresi olduğunu hatırlamak içindir. Kâbe'ye dönmek farz olduğu gibi, Kâbe'ye döndüğümüzü bilmek de farzdır. Nereye döndüğümüzü bilmeden namaz kılsak namaz sahih olmaz.

Sırtını Kâbe'ye dönmek

Soru: Dünya yuvarlak olduğuna göre, kibleye değil de, ters yöne dönsek yine Kâbe'ye dönmüş olmuyor muyuz?

CEVAP

Evet, yine Kâbe'ye dönülmüş olur, ancak dinimiz en kısa yoldan dönmeyi emrediyor. Mesela Mekke'de olsak, karşımızda Kâbe olsa, tersine dönsek, dinin emrine uymamış, arkamızı kibleye dönmüş oluruz.

Kibleyi araştırmak

Soru: İlmihal'de, (Kible yönünü bilmeyen kimse, araştırmadan kılsa, kibleye rastlamış olsa bile, namazı kabul olmaz; fakat rastlamış olduğunu, namazdan sonra öğrenirse kabul olur) deniyor. Bu kısmı anlayamadık.

CEVAP

Araştırma yapmadan kıldığı için namazı kabul olmuyor. Sonra kibleye kıldığını öğrenince namazı kabul oluyor. Öğrenmezse kabul olmuyor. Ne tarafa kıldığı bilinmediği için kabul olmuyor. Öğrenince ne tarafa kıldığı biliniyor.

Abdestli bir kimse de, abdestli olup olmadığını bilmeseyse, namaz kılsa kabul olmaz; çünkü abdestli olduğunu bilmiyor. Ama abdestli olduğunu hatırlarsa namazı kabul olur.

Kibleyi araştıran

Soru: Kibleyi bilmeyen kimse, araştırıp namaz kılsa, daha sonra kıldığı istikametini kible ciheti olmadığı anlaşılrsa, namazı iade etmesi gerekir mi?

CEVAP

Kibleyi bilmeyen kimse, kendisi araştırır, zannına göre karar verdiği cihete doğru kılar. Sonradan yanlış olduğunu anlaşırsa bile namazını iade etmez. Çünkü kible ve namaz vakitleri fazla zaman ile kabul olur. (El-İhtiyar)

Araştırmadan kibleye dönmek

Soru: Kibleyi araştırmadan namaz kılan, sonra kibleye rastladığını anlarsa namazı sahih olur mu?

CEVAP

Bir kimse, camilere, güneşe bakmadan, bilen birine sormadan ve araştırma yapmadan namaz kılsa, kibleye rastlamış olsa bile, namazı kabul olmaz; fakat rastlamış olduğunu, namazdan sonra öğrenirse sahih olur. Namaz arasında, öğrenirse sahih olmaz. Kibleyi araştırıp da, karar verdiği yöne kılmazsa, rastladığını anlaşırsa bile, tekrar kılması gerekir.

Kibleyi araştırmak

Soru: Kibleyi bilmeyen, kâfir ve fâsıklara sorup öğrenebilir mi?

CEVAP

Cami bulunmayan, hesap, yıldız, pusula, güneş gibi şeylerle de anlaşılamayan yerlerde, kibleyi bilen, salih Müslümanlara sormak gerekir. Kâfirlere, fâsıklara ve çocuklara sorulmaz. Bunlara, yönleri anlamak için, güneşin ne taraftan doğduğu ve battığı sorulabilir. Böylece kendi araştırır. Karar verdiği yöne doğru kılar. Sonradan, yanlış olduğunu anlarsa, namazı iade etmez.

Kibleye saygı

Soru: Otururken arkamızı kibleye gelecek şekilde oturmak veya kibleye karşı ayak uzatmak caiz midir? Eski camilerde vaaz kürsüsünün arkası kibleye gelmiyordu, yeni camilerde arkaya gelecek şekilde yapılıyor. Bu uygun mudur?

CEVAP

Muteber din kitaplarımızdaki bilgiler şöyledir:

- 1- Yatarken ve otururken, kibleye karşı ayak uzatmak mekruhtur.
- 2- Mushaf'a karşı ayak uzatmak mekruhtur. Mushaf yüksekseyse mekruh olmaz.
- 3- Tuvalette kibleyi öne veya arkaya getirmek mekruhtur.
- 4- Mushaf'ı kibleye karşı oturarak okumak sünnettir.
- 5- Ezanı başından sonuna kadar, kibleye karşı okumak sünnettir.
- 6- Her zaman otururken, kibleye karşı oturmak sünnettir. Bir hadis-i şerif meali:

(Her şeyin en güzel ve en uygun bir şekli vardır. Oturma şeklinin en güzeli de, kibleye karşı oturmaktır.) [Ebu Davud]

Bunların istisnaları da vardır:

İmamın, oturduğu yerde kibleye karşı kalması mekruhtur. Cemaate dönmesi veya sağa, sola dönüp oturması lazımdır. Kabir ziyaret ederken, kibleyi arkada bırakıp, meyyitin yüzüne karşı oturup selam vermek müstehabdır. (İhya)

Tuvalette kibleye dönmek

Soru: Helâda kibleye karşı dönmenin dini hükmü nedir?

CEVAP

Helâda ve kırdaki abdest bozarken kibleye önünü ve arkasını dönmek mekruhtur. Unutulursa, üstünü kirletmek tehlikesi varsa veya başka bir mazereti varsa, kibleye önünü veya arkasını dönmek mekruh olmaz. (Hidaye)

Küçük çocukları kibleye karşı tutarak abdest ettirmek, tutan büyüğe mekruh olur.

Kibleye karşı dua

Soru: (Allah her yerde olduğuna göre, namazı niçin kibleye karşı kılıyoruz) diyen uygunsuz kimseleri işitmişim. Geçen gün, düzgün itikadlı bir arkadaş, kibleyi yan tarafına alarak dua ediyordu. Niçin kibleye karşı dönmediğini sorunca, hemen arkasını kibleye dönerek duaya başladı. Arkadaşın böyle yapması küfrü gerektirir mi? Kibleye karşı dua etmek sünnet değil midir?

CEVAP

Önce tevilini bilmeden Allah her yerde demek tehlikelidir. Allah'a mekan ittihaz edilmiş olur. Bu ise küfürdür. Allahü teâlâ, mekandan münezzehtir. Dünya, gezegenler, gökler ve Arş ezeli değildir, sonradan yaratılmıştır, mahluktur. Yer ve gökler yok iken de Allahü teâlâ var idi. Onun için Allah her yerde denmez. Böyle söylemek Allah'a mekan göstermek olur. Allahü teâlâ zamanlı ve mekanlı olmadığı için, Allah, her yerde hazır ve nazırdır denmez. Fakat Allah, zamansız ve mekansızdır, hiçbir yerde olmayarak hazır ve nazırdır manasında söylemek caizdir. Miftah-ül Cenne kitabında, (Bir kimse "Allah'tan boş yer yok" dese, kâfir olur. Çünkü Allahü teâlâ mekandan beridir) buyuruluyor.

Âlimlerimiz buyuruyorlar ki:

Allahü teâlâ, kâinatın ne içinde, ne de dışındadır. İçinde, dışında olmak, var olan iki şey arasında düşünülür. Halbuki kainat, hayal mertebesinde yaratılmıştır. Hayal mertebesindeki âlemin devamlı var görünmesi Allahü teâlânın kudreti ile oluyor.

Bir kimse hayal kursa, hayalinde çeşitli işler yapsa, "Bu kimse, hayalinin içindedir, dışındadır denemez. Çünkü hayal gerçek değildir. Rüya gören kimse, rüyasının ne sağında, ne solundadır. Rüyasında yer, içer. Hatta rüyasında rüya bile görür. Allahü teâlânın kudreti ile hep devam etse, insan rüyayı gerçek bilir. Rüyadan başka hayat yok zanneder. (İnsanlar uykudadır. Ölünce uyanırlar) hadis-i şerifi, içinde bulunduğumuz dünya hayatının bir rüyadan ibaret olduğunu bildirmektedir.

Yalnız dünya değil, bütün gezegenler, Cennet, Cehennem ve her varlık, hayal mertebesinde yaratılmıştır. Allahü teâlânın kudreti ile devam etmektedir. (Mektubat-ı Rabbani)

O halde niçin Kâbe-i şerife dönerek namaz kılıyoruz? Bunun tek cevabı vardır: Allahü teâlâ öyle emrettiği için. Daha önce de Kudüs'e doğru kılınmasını emretmişti.

Dua ederken kibleye karşı dönmek de dinimizin emridir. Arkadaşınızın arkasını kibleye dönmesi normal değildir. Dua eden insana suizan edilmez. Ancak arkadaşınızın sünnete önem vermediği düşünülemez. Çünkü sünnete önem vermeyen kâfir olur.

Belki, (Senin emrinle kibleye karşı dönmek istemem) diye düşünmüş olabilir. Bu da en azından kibirden ileri gelir. Tevbe edip bir daha da böyle hareket etmemelidir.